

УДК 811.161.2'276:[378.016:004]

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-2-44>

Валерія САМОЙЛЕНКО,

orcid.org/0000-0002-7438-1294

доктор філософії,

доцент кафедри української мови

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

(Дніпро, Україна) *ValeriaSam20@gmail.com*

Наталія МАЙБОРОДА,

orcid.org/0000-0002-2857-1660

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

(Дніпро, Україна) *Kapshukn@gmail.com*

ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ КЕЙС-МЕТОДУ УПРОДОВЖ ОНЛАЙН-ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ

Розвідку присвячено опису досвіду залучення одного з найефективніших методів ситуаційного навчання студентів – кейс-методу. Його розглянено як інтерактивну метод навчання, метою якого постає формування у майбутніх фахівців знань, предметних компетентностей та м'яких навичок. Упродовж дослідження використано такі загальнонаукові методи дослідження: системний аналіз, синтез та узагальнення. Проаналізовано суть методу, його типи, до яких уналежнюємо кейси-випадки, допоміжні кейси, кейси-прикладні та кейси-рішення. Досліджено структуру та методику втілення методу кейсів на заняттях з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для студентів спеціальності 242 «Туризм і рекреація»; виокремлено переваги залучення кожного типу кейс-методу протягом навчання студентів за ОКР бакалавр у ЗВО. Метод кейсів гарно доповнює фасилітаційний підхід, за якого викладач не керує процесом пізнання, а лише організовує його, допомагаючи студентам пройти шлях вдосконалення й опанувати важливі комунікативні навички. Розглянено передумови застосування кейс-методу у системі професійної підготовки студентів. Виявлено сутність, ознаки та основні ідеї методу; визначено переваги та недоліки у застосуванні кожного типу аналізованого методу у професійному навчанні студентів закладу вищої освіти. Здійснено класифікацію кейс-методу та наведено орієнтовний алгоритм роботи викладача та студента над кожним окремим аналізованим випадком. Виявлено, що будь-який кейс-метод повинен складатися з чотирьох етапів: підготовчого, за якого викладач здійснює підготовку ситуації, додаткових даних, визначити місце заняття у системі предмету; ознайомлювального, на якому студентам пояснено ситуацію, роз'яснено глосарій випадку, студентів заохочено до обговорення; аналітичного, на якому сформульовано проблеми на основі інтерпретації ситуації, виявлено причини виникнення аналізованої проблеми, опрацьовано різні рішення аналізованого випадку; та підсумкового, на якому студенти колективно чи одноосібно обирають найкраще рішення для кожної комунікативної ситуації.

Ключові слова: кейс, кейс-метод, види кейсів, алгоритм роботи, проєктування, ситуаційно-рольова гра.

Valeriia SAMOYLENKO,

orcid.org/0000-0002-7438-1294

Doctor of philosophy (PhD),

Associate professor at the Department of Ukrainian Language

Oles Honchar Dnipro National University

(Dnipro, Ukraine) *ValeriaSam20@gmail.com*

Natalia MAYBORODA,

orcid.org/0000-0002-2857-1660

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate professor at the Department of Ukrainian Language

Oles Honchar Dnipro National University

(Dnipro, Ukraine) *Kapshukn@gmail.com*

**THE EXPERIENCE OF INVOLVING THE CASE METHOD DURING
THE ONLINE TEACHING OF THE DISCIPLINE “UKRAINIAN LANGUAGE
FOR PROFESSIONAL DIRECTION” FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY
242 TOURISM AND RECREATION**

The work is devoted to the description of the experience of involving one of the most effective methods of situational learning for students – the case method. It is considered as an interactive mean of learning, the purpose of which is the formation of future specialists' knowledge, subject competences and soft skills. During the research, the following general scientific methods were used: system analysis, synthesis and generalization. The essence of the method, its types, which include cases, auxiliary cases, case examples and solution cases, are analyzed. The structure and methodology of implementing the case method in classes on the discipline “Ukrainian language for professional use” for students of the specialty 242 “Tourism and recreation” were studied. The advantages of the involvement of each type of case method during the study of students for the bachelor's degree program in higher education institutions are highlighted. The prerequisites for the application of the case method in the system of professional training of students are considered. The essence features and main ideas of the method are revealed; the advantages and disadvantages of using each type of the analyzed method in the professional training of students of a higher education institution are determined. The classification of the case method is carried out and an approximate algorithm of the teacher's and student's work on each individual analyzed case is given. It was found that any case method should consist of four stages: preparatory, during which the teacher prepares the situation, additional data, and determines the place of the lesson in the system of the subject; an introductory session where the situation was explained to students, the glossary of the case was explained, students were encouraged to discuss; analytical, on which problems are formulated based on the interpretation of the situation, the causes of the analyzed problem are identified, and various solutions to the analyzed case are worked out; and the final one, in which students collectively or individually choose the best solution for each communicative situation.

Key words: case, case method, types of cases, work algorithm, design, situational role-playing game.

Постановка проблеми. Чи не найпродуктивніший різновид навчання становить практичне опрацювання наближених до життя проблем на власному досвіді. У зв'язку із цим постають новітні підходи до взаємодії зі студентами під час опрацювання певних тем. Можемо виокремити фасилітаційний підхід, метод проєктної роботи, взаємодію за допомогою методу кейсів тощо.

Важливо розглянути специфіку роботи з кейс-методом, яка постає як важливий та ефективний засіб навчання студентів за допомогою розвитку аналітичних компетенцій та навичок, пов'язаних із прийняттям рішень та сприяє розвитку критичного мислення. Така робота формує в студентів ключові компетенції, важливі для становлення їх як професіоналів своєї галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Проблеми та особливості такого новітнього підходу до опрацювання матеріалу, як метод кейсів надзвичайно актуальні серед дослідників. До аналізу кейс-методу в різний час долучалися такі всесвітньовідомі науковці, як: Б. Гадмандсон (Гадмандсон, 2021), Дж. Геррінг (Геррінг, 2004), К. Кінтао, П. Андраде, Ф. Алмейда (Кінтао, Андраде, Алмейда, 2021), Б. Флівберг (Флівберг, 2011); і такі вітчизняні дослідники: І. Гринченко, С. Ковальова (Ковальова, 2017), Л. Козак (Козак, 2015), І. Леонтєва (Леонтєва, 2019), А. Попова, О. Чуприна, Ю. Чорний, М. Швардак (Швардак,

2014). Наприклад, Б. Гадмандсон (Гадмандсон, 2021), виокремив термінологічний апарат дослідження, а науковиці І. Леонтєва (Леонтєва, 2019) та М. Швардак (Швардак, 2014) здійснили класифікацію типів кейсів, виявили корпус їхніх переваг та недоліків.

Однак специфіка залучення методу кейсів до кола мовознавчих дисциплін для студентів нефілологічного спрямування і досі залишається недослідженою, що й зумовлює **актуальність** поданої статті.

Метою нашої наукової розвідки є висвітлення досвіду використання кейс-методу як важливого допоміжного ресурсу упродовж викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для студентів спеціальності 242 Туризм і рекреація. Мета дослідження передбачає виконання таких завдань:

- окреслити основні етапи роботи з методом кейсів;
- визначити можливості використання кейс-методу на заняттях з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»;
- виділити ключові рівні роботи з кейс-методом серед студентів спеціальності 242 Туризм і рекреація.

Методика дослідження враховує продуктивні можливості використання кейс-методу упродовж викладання дисциплін гуманітарного циклу, висвітлюючи досвід вирішення проблемних ситуацій. У роботі використовуються теоретичні

методи дослідження, такі як: аналіз методологічної бази з проблеми дослідження, узагальнення різних поглядів на організацію навчальної діяльності; та емпіричного: огляд навчального процесу й анкетування зокрема.

Виклад основного матеріалу. Багато дослідників доклались до тлумачення терміна «кейс-метод». Виокремивши цей метод з-поміж інших, Б. Флівберг (Флівберг, 2011: 301) витлумачив метод кейсів як такий, що позначає деталізоване дослідження одного прикладу певного явища або дослідження. Науковець зазначив також, що такий метод не може забезпечити достовірну інформацію про ширше дослідження, але може бути корисним на ранніх етапах навчання, оскільки надає гіпотезу для систематичної перевірки під час занять.

Цілком погоджуємося з думкою Дж. Геррінга, який наголосив на том, що багато академічних спроб з'ясувати достеменно значення методу кейсів не знайшли відбиття у викладацькій практиці, а нові спроби витлумачити такий метод не увінчувалися успіхом й погіршували сприйняття аналізованого методу (Геррінг, 2004: 342). Отже, відчутною є потреба формулювання дефініції для методу кейсів з огляду на сучасну викладацьку практику.

У нашому дослідженні витлумачуємо кейс-метод як процес ретельного опису реальної ситуації, з метою пошуку відповіді на проблемні питання. Така робота реалізує навчання через вирішення конкретних окремих ситуацій. Послугування таким методом на заняттях уможливорює розвиток таких м'яких навичок, як комунікація, критичне мислення, креативність, кооперація та прийняття рішень (Самоїленко, Шуліченко, 2022: 195). Такий метод взаємодії на заняттях продукує кращий розвиток мовних навичок студентів, оскільки за колективного вирішення окремих проблемних ситуацій відсутні правильні або неправильні рішення, наявний лише результат тих чи тих рішень студента, а вирішення центральної комунікативної проблеми постає як потужна мотивація для виявлення мовних, мовленнєвих та спілкувальних навичок.

Услід за М. Швардак (Швардак, 2014: 210–211) виокремлюємо такі різновиди аналізованого методу: кейси-випадки, допоміжні кейси, кейси-приклади та кейси-рішення. Кейси-випадки розуміємо як лаконічні кейси, предмет яких становить один випадок. Такі кейси можуть бути використані упродовж лекції як унаочнення до певного поняття або предмету дискусії, оскільки до них немає попередніх вимог з підготовки студентів. Прикладом реалізації такого кейсу на занятті з дисципліни «Українська мова за профе-

сійним спрямуванням» може послугувати робота із короткими відео з популярними українцями, які припускаються помилок у своєму мовленні. Таку роботу можна здійснити під час опрацювання проблеми мовних норм із теми «Державна мова – мова професійного спілкування». За такої роботи студенти проглядають двохвилинні відео й надають власну експертизу щодо правильності мовлення та того, які саме мовні норми порушено і які могли би бути шляхи правильного формулювання думки.

Інший вид – допоміжні кейси, що слугують для трансляції інформації студентам. На базі такого кейсу можна провадити дискусію щодо певного проблемного питання. Часто допоміжні кейси можуть супроводжувати виконання кейсів-вправ, тобто випадків, що уможливлюють застосування попередньо одержаних знань та вмій для наведення аналізу ситуації та способів її вирішення. Під час опанування теми «Форми колективного обговорення професійних проблем» для набуття навички публічної дискусії викладач організовує для студентів плановану дискусію. Реалізуючи метод проєктного навчання, погляди, які представляють студенти опрацьовані на попередньому занятті у контексті розвитку точності й змістовності, як комунікативних ознак культури мовлення. Напр.: на попередньому занятті студентам було надано завдання одним реченням сформулювати власні погляди на діяльність штучного інтелекту у сфері туристичного бізнесу. Упродовж відповідей очевидною стала полярність поглядів на результати діяльності штучного інтелекту в аналізованій сфері, отже, студентам надано вказівку записати ці думки для подальшого опрацювання на наступному занятті. На наступному занятті студенти озвучують уже сформульовані погляди, вступаючи між собою в дискусію. Така вправа реалізує систематичність підходу до розвитку мовних компетенцій, критичного мислення та предметних «важких навичок».

Найпопулярнішими у викладацькій практиці є кейси-приклади, за яких студент здійснює аналіз інформації з кейса і формулює ключові спільні риси між різними складовими з метою пояснити через що ситуація розвинулася неочікувано і які способи контролю комунікативної ситуації можна було б застосувати. Напр.: під час опанування теми «Основи культури української мови», вдосконалюючи логічність, як одну з важливих комунікативних ознак культури мови, можна надати неправдивий новинний текст й попросити студентів пояснити, як зрозуміти достовірність наданої інформації. Таким текстом можуть послугувати

будь-які тексти, що являють собою конспіраційні теорії або фейки – фальсифікований текст із явними порушеннями логіки викладу. Така вправа може допомогти в опрацюванні таких м'яких навичок, як критичне мислення, комунікація та кооперація, оскільки студенти тренуються перевіряти інформацію, ставити логічні питання та взаємодіяти в процесі пошуку потрібної інформації.

Популярними є також комплексні кейси, за якими студенти можуть простежити випадок, у якому істотні фрагменти подані як органічна частина значної кількості інформації. У такому разі студент має виокремити важливі фрагменти з-поміж масиву інформації. Прикладом роботи із таким кейсом може бути аналіз виступів у форматі Ted-talk, напр.: виступ «Як індустрія туризму може бути відповідальною за свій екологічний слід». Студентам необхідно проглянути виступ, проаналізувати його структурні елементи, засоби залучення глядацької уваги тощо. Важливим елементом такої роботи є домашнє завдання – підготувати аналогічний виступ про туризм у м. Дніпро, що, окрім реалізації проєктної діяльності, активізує студентську увагу, розвиває предметні навички та володіння інформацією за спеціальністю; і м'які навички, такі як вміння виступати перед натовпом, комунікувати, критично оцінювати інформацію тощо.

Цікавим може бути також заняття, на якому студенти розв'язують кейс-рішення, за якого вони повинні дійти спільного знаменника щодо їхніх дій у певних обставинах. За такої методики студенти мають неочікувану усну практику, за якої їм запропановано дійти спільного знаменника у певному питанні. Напр: відкриття якого туристичного напрямку буде найвигіднішим для компанії? Студентам необхідно обговорити декілька напрямків, зазначивши їхні переваги та недоліки і домовитися щодо одного напрямку. Така вправа повинна бути виконана за кілька хвилин. Окрім набуття досвіду з вирішення окремих питань і прийняття важливих рішень,

студенти тренуються комунікувати, дискутувати й обирати оптимальні підходи до вирішення того чи того питання задля реалізації win-win стратегії, тобто такої, за якої виграють усі сторони.

За будь-якого різновиду кейс-методу важливо пам'ятати про послідовність роботи викладача та студента, до якої входять підготовчий, ознайомлювальний, аналітичний та підсумковий етапи (Козак, 2015: 159–160). На підготовчому етапі важливо здійснити підготовку ситуації, додаткових даних, визначити місце заняття у системі предмету. На ознайомлювальному етапі необхідно пояснити ситуацію студентам, заохотити учасників до обговорення ситуації та розробити глосарій завдання. Упродовж наступного аналітичного етапу необхідно сформулювати проблеми на основі інтерпретації ситуації, виявити причини виникнення аналізованої проблеми, опрацювати різні рішення аналізованого випадку. На підсумковому етапі студенти колективно чи одноосібно обирають найкраще рішення для кожної комунікативної ситуації.

Отже, **доходимо висновку**, що кейс-метод постає як один із ключових найновітніших методів навчання, який можна залучити до будь-якого заняття з кола мовознавчих дисциплін. На прикладі залучення кейс-методу до роботи з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для студентів спеціальності «Туризм та рекреація» спостерігаємо, що можливе залучення до аналізу різноманітних кейсів, таких як кейси-випадки, допоміжні кейси, кейси-приклади та кейси-рішення. Такий метод гарно доповнює фасилітаційний підхід, за якого викладач не керує процесом пізнання, а лише організовує його, допомагаючи студентам пройти шлях вдосконалення й опанувати важливі комунікативні навички.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в аналізі різноманітних засобів і способів взаємодії зі студентами із залученням методу кейсів; удосконалені класифікації занять із кейс-методом тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальова С. Технологія застосування кейс-методу в професійній підготовці вчителя в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка Педагогічні науки*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. Випуск 3 (89). С. 100–104.
2. Козак Л. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс*. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2015. № 3 (11). С. 153–162. Режим доступу: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3\(11\).pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3(11).pdf)
3. Леонтєва І. Педагогічний кейс як засіб розвитку критичного мислення майбутніх викладачів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2019. № 32. С. 29–38. DOI: 10.28925/2311-2409.2019.32
4. Самойленко В., Шуліченко Т. Розвиток soft skills у студентів під час вивчення мовознавчих дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 47. Том 4. С. 194–197. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-32>

5. Швардак М. Кейс-метод у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2014. Вип. 33. С. 209–211.* Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_33_65
6. Flyvbjerg B. Case study. *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Los Angeles. 2001. P 301– 316. URL: https://books.google.com.ar/books?hl=uk&lr=&id=AIRpMHgBYqIC&oi=fnd&pg=PA301&dq=case+study&ots=kpIPDGdBn7&sig=bO1h7zhTSEZZ4V2x_bBXBI5wmc#v=onepage&q=case%20study&f=false
7. Gerring J. What is a case study and what is it good for? *The American political science review*. Cambridge, 2004. № 98 (2), P. 341–354.
8. Gudmundsson B. Decision-forcing cases – decyzyjne studia przypadku. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate*. Krakow, 2021. № 11(2), P. 100–110. DOI: 10.24917/26578549.11.2.7.
9. Quintão, C., Andrade, P., & Almeida, F. How to Improve the Validity and Reliability of a Case Study Approach? *Journal of Interdisciplinary Studies in Education*, 2021. № 9(2), P. 264–275. DOI: <https://doi.org/10.32674/jise.v9i2.2026>

REFERENCES

1. Kovalova S. (2017) Tekhnolohiia zastosuvannya keis-metodu v profesiinii pidhotovtsi vchytelia v Ukraini. [The Technology of Case-Method Using in the Professional Teachers' Training in Ukraine]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka Pedahohichni nauky. – Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical sciences*. 3 (89). С. 100–104. [in Ukrainian].
2. Kozak L. (2015) Keis-metod u pidhotovtsi maibutnix vykladachiv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti. [Keys-method in preparation of future teachers to innovative professional activity]. *Osvitlohichniy dyskurs – Educological dis-course*. 3 (11). 153–162. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3\(11\).pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3(11).pdf) [in Ukrainian]
3. Leontieva I. (2019) Pedahohichni keis yak zasib rozvytku krytychnoho myslennia maibutnix vykladachiv. [The pedagogical case as a mean of the development of critical thinking of future teachers]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika. – Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy* 32. 29–38. DOI: 10.28925/2311-2409.2019.32 [in Ukrainian].
4. Samoilenko V., Shulichenko T. (2022) Rozvytok soft skills u studentiv pid chas vyvchennia movoznavchyykh dystsyplin. [Soft skills development among students while studying linguistics]. *Aktualni pytannia humanitarnyykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovyykh prats molodykh vchenyykh Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. – Humanities science current issues: interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko state pedagogical university young scientists research papers*. 47. Vol. 4. 194–197. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-32> [in Ukrainian].
5. Shvardak M. (2014) Keis-metod u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnix uchyteliv. [Case study approach during professional training of future teachers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorod'skoho natsionalnogo universytetu. Serii : Pedahohika. Sotsialna robota. – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*. 33. 209–211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_33_65 [in Ukrainian].
6. Flyvbjerg B. (2011), Case study. *The Sage Handbook of Qualitative Research*. 301–316. URL: https://books.google.com.ar/books?hl=uk&lr=&id=AIRpMHgBYqIC&oi=fnd&pg=PA301&dq=case+study&ots=kpIPDGdBn7&sig=bO1h7zhTSEZZ4V2x_bBXBI5wmc#v=onepage&q=case%20study&f=false
7. Gerring J. (2004). What is a case study and what is it good for? *The American political science review*. 98 (2), 341–354.
8. Gudmundsson B. (2021), Decision-forcing cases – decyzyjne studia przypadku. [Decision-forcing cases – decision-making case studies.] *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate* 11(2), 100–110. DOI: 10.24917/26578549.11.2.7 [in Check].
9. Quintão, C., Andrade, P., & Almeida, F. (2021). How to Improve the Validity and Reliability of a Case Study Approach?. *Journal of Interdisciplinary Studies in Education*, 9(2), 264–275. DOI: <https://doi.org/10.32674/jise.v9i2.2026>